BIULETYN INFORMACYJNY

STOWARZYSZENIE – ZAMOJSKA RODZINA KATYŃSKA

Nr 7/2019

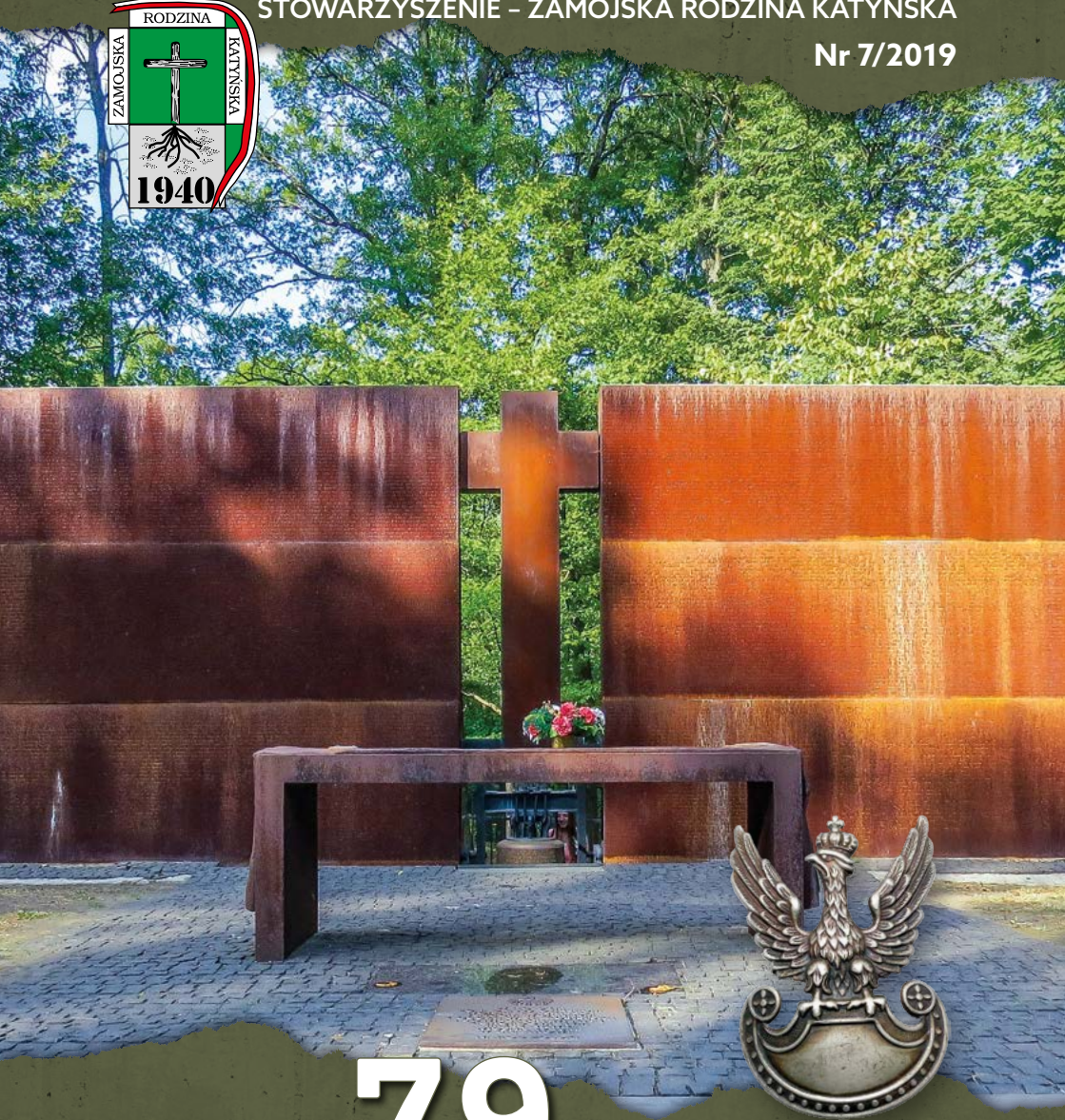

79. ROCZNICA ZBRODNI KATYŃSKIEJ

KOZIELSK
STAROBIELSK
OSTASZKOW
KATYŃ

RODZINA
ZAMOJSKA
KATYŃSKA
1940

„Jeśli zapomnę o Nich, Ty Boże na Niebie,
Zapomnij o mnie..."
Adam Mickiewicz

Stowarzyszenie Zamojska Rodzina Katyńska prezentuje swoją działalność w formie kroniki – kalendarium wydarzeń. Prezentujemy również działalność statutową, współpracę z organizacjami kultywującymi tradycje niepodległościowe, prace na rzecz społeczności lokalnej i krajowej.

Mamy czym się pochwalić i z czego być dumni. Dzielimy się wspomnieniem z ostatniego wyjazdu do Charkowa na Ukrainie i innych miejsc związanych ze Zbrodnią Katyńską, która dzięki naszym rodzinom pojawiła się w przestrzeni publicznej.

Pragnę mocno podkreślić, że naszą powinnością jest pielgrzymowanie na Katyńskie Nekropolie i przekazywanie co widzieliśmy, jak to przeżywaliśmy, mówienie o naszych uczuciach, które nas tam zawiodły i o tym wszystkim co nas tam spotkało.

Takie przekazy będą zachętą dla kolejnych pokoleń do aktywnego udziału w naszej działalności i wspólnych wyjazdach. Bardzo serdecznie dziękujemy młodzieży, ich nauczycielom i opiekunom za dotychczasową współpracę i zaangażowanie. Obserwujemy jak bardzo przeżywają udział w działalności Stowarzyszenia. Ich kreatywność daje nam wiarę, że pamięć o naszych najbliższych, którzy zginęli pragnąc wolności dla Polski nie zginie. Młodzież zawsze godnie prezentuje nasz Sztandar na uroczystościach rocznicowych. Pozostaję w przekonaniu, że przypominanie młodzieży tematyki katyńskiej spowodowało, iż wiedza o wydarzeniach i Ofiarach Zbrodni Katyńskiej pozostanie w ich pamięci na zawsze i tym samym będzie wypełnieniem testamentu Pomordowanych i ich rodzin.

Prezes Zarządu
Zamojskiej Rodziny Katyńskiej

Marek Splewiński

Zamość, 7 kwietnia 2019 r.

4 maja 2018 r. zmarł nagle członek zarządu Stowarzyszenia ZRK
Wojciech Andrzej Gaudnik
kuzyn strażnika SW Zbigniewa Kazimierza Gaudnika zamordowanego w Twerze.
W uroczystościach pogrzebowych na cmentarzu komunalnym w Zamościu uczestniczyli przedstawiciele i zarząd Zamojskiej Rodziny Katyńskiej.

27 listopada 2018 r. zmarła członkini Stowarzyszenia ZRK
Aleksandra Andrzejewska
córka przod. PP Władysława Semprucha zamordowanego w Twerze.
W ceremonii żałobnej na cmentarzu parafialnym uczestniczyli przedstawiciele Stowarzyszenia.

KALENDARIUM ZRK – 2018

6 STYCZNIA – na zaproszenie Posła do Parlamentu Europejskiego prof. Mirosława Piotrowskiego w spotkaniu opłatkowym uczestniczył przedstawiciel Zamojskiej Rodziny Katyńskiej w Janowie Lubelskim.

13 STYCZNIA – udział przedstawicieli Zamojskiej Rodziny Katyńskiej na uroczystym spotkaniu opłatkowym Zarządu Oddziału Zamość Regionu Środkowo-Wschodniego NSZZ „Solidarność". Błogosławieństwa udzielił J.E. ksiądz Biskup Mariusz Leszczyński.

21 STYCZNIA – uczestnictwo w obchodach 155. Rocznicy Wybuchu Powstania Styczniowego zorganizowanego przez Burmistrza Zwierzyńca, Stowarzyszenie Szwadron Kawalerii Ochotniczej w Barwach 9. Pułku Ułanów Małopolskich.

4 LUTEGO – udział w uroczystości związanej z 75. rocznicą bitwy

stoczonej 4 lutego 1943 roku przez oddziały Armii Krajowej z Niemcami pod Lasowcami.

9 LUTEGO – udział we Mszy Świętej w intencji Elewów Służby Przygotowawczej w kościele parafialnym pw. Jana Bpżego oraz uroczystej przysiędze wojskowej.

15 LUTEGO – Zarząd ZRK został zaproszony do udziału w Kongresie Organizacji Pozarządowych przy Wojewodzie Lubelskim.

16 LUTEGO – Prezes Stowarzyszenia ZRK został zaproszony przez Prezydenta Miasta Zamość do włączenia się w prace Komitetu Obchodów Stulecia Odzyskania Niepodległości w Zamościu. Kulminacyjnym punktem zamojskich obchodów niepodległościowych było odsłonięcie w listopadzie pomnika Marszałka Józefa Piłsudskiego na terenie koszar Jednostki Wojskowej 3391 w Zamościu.

1 MARCA – udział w obchodach Narodowego Dnia Pamięci Żołnierzy Wyklętych zorganizowany przez ŚZŻAK Okręg Zamość, 3. Zamojski Batalion Zmechanizowany oraz Parafię Wojska Polskiego pw. Jana Bożego w Zamościu.

4 MARCA – udział delegacji ZRK w Narodowym Dniu Pamięci Żołnierzy Wyklętych w Bazylice Objawień Św. Antoniego w Radecznicy z okazji 66. rocznicy śmierci płk. Mariana Pilarskiego ps. „Jar" i kpt. Stanisława Biziora ps. „Eam".

17 MARCA – Zebranie sprawozdawczo-wyborcze Członków Zamojskiej Rodziny Katyńskiej, na którym zatwierdzono sprawozdanie z działalności Zarządu i sprawozdanie finansowe za 2017 rok. Udzielono absolu-

torium Zarządowi, a w dalszej części Zebrania zgodnie z obowiązującymi procedurami dokonano wyboru władz statutowych Stowarzyszenia.

15 KWIETNIA – Stowarzyszenie Zamojska Rodzina Katyńska, 3. Zamojski Batalion Zmechanizowany, Prezydent Miasta Zamościa i Rektor kościoła pw. Św. Katarzyny w Zamościu wspólnie zorganizowali uroczystości związane z 78. Rocznicą Zbrodni Katyńskiej.

2 MAJA – uczestnictwo w obchodach 100. rocznicy odzyskania niepodległości przez Polskę i 75. rocznicy pacyfikacji Aleksandrowa zorganizowanej przez Wójta Gminy Aleksandrów i Polski Związek Byłych Więźniów Politycznych Hitlerowskich Więzień i Obozów Koncentracyjnych.

3 MAJA – udział w uroczystości 227. rocznicy Uchwalenia Konstytucji 3-go Maja. W ramach obchodów msza Święta, manifestacja patriotyczna mieszkańców Zamościa i okolic, uroczysta Sesja Rady Miasta Zamość.

6 MAJA – uczestnictwo w uroczystości patriotyczno-religijnej w Błudku Gmina Susiec z okazji 73. rocznicy rozbicia obozu zagłady żołnierzy Armii Krajowej.

6 MAJA – udział w uroczystości 72. rocznicy odbicia więźniów z komunistycznego wiezienia w Zamościu przez oddział żołnierzy Armii Krajowej – WIN dowodzony przez Romana Szczura ps. „Urszula" 8 maja 1946 roku.

8 MAJA – udział w manifestacji patriotycznej z okazji 73. rocznicy zakończenia II Wojny Światowej w Zamościu.

9 MAJA – delegat ZRK uczestniczył w uroczystym podsumowaniu II Edycji Ogólnopolskiego Konkursu Historycznego i Literackiego dla młodzieży Burs i Internatów oraz promocję

książki pt. „My Pierwsza Brygada" – Polska droga do niepodległości w Zamościu – Bursa nr 1.

18 MAJA – przedstawiciel Zamojskiej Rodziny Katyńskiej uczestniczył w uroczystości z okazji Święta Straży Granicznej zorganizowanej przez Komendanta placówki Straży Granicznej w Lubyczy Królewskiej, w programie msza Święta, złożenie kwiatów i zapalenie zniczy pod kamieniem upamiętniającym posadzenie katyńskiego „Dębu Pamięci" poświęconego oficerowi Wojska Polskiego płk. Wojciecha Stanisława Wójcika zamordowanego w kwietniu 1940 r. w Charkowie.

27 MAJA – udział w uroczystości z okazji zjazdu Żołnierzy 9. Pułku Piechoty Legionów Armii Krajowej Ziemi Zamojskiej w Zwierzyńcu, w programie msza Święta, wystawa i projekcja filmu „Powstanie Zamojskie", festiwal pieśni partyzanckiej.

2 CZERWCA – Nadzwyczajne Walne Zgromadzenie Członków ZRK w celu

dokonania wyborów uzupełniających Zarządu w związku z nagłą śmiercią członka Zarządu Wojciecha Gaudnika.

3 CZERWCA – udział w uroczystości z okazji 75. rocznicy pacyfikacji miasta Józefów i okolicznych miejscowości przez Niemców oraz obchodów 75. rocznicy Rzeczypospolitej Józefowskiej zorganizowanej przez Burmistrza Józefowa oraz ŚZŻAK koło Józefów i Okręg Zamość.

9 CZERWCA – prezes Zamojskiej Rodziny Katyńskiej – Marek Splewiński uczestniczył we wspólnym wyjeździe

Rodzin Katyńskich do Charkowa na Polski Cmentarz Wojenny. Uroczystość zorganizowało Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego wspólnie z Federacją Rodzin Katyńskich w Warszawie.

10 CZERWIEC – udział w uroczystości patriotyczno-religijnej związanej z 75. rocznicą ludobójstwa na Wołyniu. Poświęcenie Krzyża Pamięci Polakom, ofiarom rzezi na Wołyniu na cmentarzu parafialnym w Zamościu. Msza Święta w kościele pw. Jana Bożego.

24 CZERWCA – udział w uroczystości 74. rocznicy bitwy partyzanckiej pod Osuchami – największy cmentarz partyzancki w kraju. W wyniku operacji „Sturmwind II" i walk z Niemcami 25 czerwca 1944 roku zginęło około pół tysiąca żołnierzy Armii Krajowej i Batalionów Chłopskich.

25 LIPCA – Zarząd ZRK w ramach kontynuacji wydania biuletynu Nr 6 Federacji Rodzin Katyńskich „Rodowód Rodzin Katyńskich" przekazał materiały w trzech blokach tematycznych wraz z dokumentacją zdjęciową.

1 SIERPNIA – uczestniczyliśmy w obchodach 74. rocznicy wybuchu Powstania Warszawskiego zorganizowanych przez ŚZŻAK Okręg Zamość, Parafię katedralną pw. Św. Tomasza Apostoła, 3. Zamojski Batalion Zmechanizowany, Urząd Miasta Zamość.

12 SIERPNIA – udział ZRK w uroczystości patriotyczno-religijnej związanej z 75. rocznicą rozpoczęcia likwidacji niemieckiego Obozu Przesiedleńczego w Zwierzyńcu. Msza Święta w intencji pomordowanych Dzieci Zamojszczyzny podczas II wojny światowej. Organizatorzy: Stowarzyszenie Dzieci Zamojszczyzny z Biłgoraja oraz Burmistrz Zwierzyńca.

15 SIERPNIA – delegacja ZRK uczestniczyła w uroczystości Święta Wojska Polskiego poprzedzonej Mszą Świętą w kościele pw. Jana Bożego w Zamościu zorganizowanej przez Jednostkę Wojskową nr 3391 pod dowództwem ppłk. Leszka Winogrodzkiego. W pro-

gramie pełny ceremoniał wojskowy, pokaz musztry paradnej, walki wręcz i defilada WP.

23 SIERPNIA – zgłoszenie udziału Szkoły Podstawowej w Wysokiem wspólnie z Zamojską Rodziną Katyńską w programie edukacyjnym „Katyń... ocalić od zapomnienia" bohaterom – ofiarom Zbrodni Katyńskiej, posadzenie „Dębów Pamięci" uhonorowaniem oficerów Wojska Polskiego zamordowanych w Katyniu ppor. Tadeusza Szpringera, kpt. Jakuba Wnuka oraz ppor. Stanisława Waśko zamordowanego w Charkowie.

25-26 SIERPNIA – uczestnictwo w uroczystych obchodach 98. rocznicy zwycięskiej bitwy Kawalerii Polskiej w wojnie polsko-bolszewickiej w 1920 roku pod Komarowem, po-

przedzonej capstrzykiem kawaleryjskim na cmentarzu parafialnym w Komarowie, Msza Święta za poległych ułanów, koncert pieśni legionowych. W drugim dniu Msza Polowa w Wolicy Śniatyckiej, ceremoniał wojskowy, pokazy wyszkolenia kawaleryjskiego, inscenizacja bitwy pod Komarowem oraz pokazy wyszkolenia jednostek Wojska Polskiego.

1 WRZEŚNIA – udział w obchodach 79. rocznicy napaści Niemiec hitlerowskich na Polskę oraz 75. rocznicy zakończenia wysiedleń na Zamojszczyźnie – manifestacja patriotyczna, ceremoniał Wojska Polskiego, koncert okolicznościowy – Rotunda Zamojska. Msza Święta w Intencji Ojczyzny – Katedra Zamojska.

16 WRZEŚNIA – uczestnictwo w uroczystości patriotyczno-religijnej w Łosińcu z okazji 79. rocznicy wybuchu II wojny światowej i bitwy pod Tomaszowem Lubelskim.

17 WRZEŚNIA – udział w obchodach 79. rocznicy agresji rosyjskiej na Polskę. Katedra Zamojska – Msza Święta w intencji Ojczyzny. Rotunda Zamojska – manifestacja patriotyczna.

27 WRZEŚNIA – udział w uroczystości 79. rocznicy ustanowienia przez Sejm RP dnia 27 września Dniem Podziemnego Państwa Polskiego, w programie Msza Święta, manifestacja patriotyczna.

30 WRZEŚNIA – uczestniczyliśmy w obchodach 79. rocznicy walk wrześniowych pod Aleksandrowem na cmentarzu wojennym w Sigle, organizatorzy Kombatanci i Osoby Represjonowane Ziemi Biłgorajskiej oraz Wójt Gminy Aleksandrów.

5 LISTOPADA – udział w uroczystości odsłonięcia pomnika Marszałka Józefa Piłsudskiego w Zamościu. Program uroczystości: Msza Święta w intencji Ojczyzny – kościół pw. św.

Michała Archanioła, przemarsz na plac przed Klub Batalionowy, uroczyste odsłonięcie pomnika Marszałka Józefa Piłsudskiego zgodnie z ceremoniałem wojskowym, koncert okolicznościowy w wykonaniu Orkiestry Symfonicznej im. Karola Namysłowskiego w Zamościu.

11 LISTOPADA – udział w 100. Rocznicy Odzyskania Niepodległości (1918-2018 Zamość). Zamojski Marsz Niepodległości, Msza Święta w Intencji Ojczyzny, Manifestacja Patriotyczna, Uroczysta Sesja Rady Miasta Zamość.

30 LISTOPADA – wspólne zorganizowanie przez Stowarzyszenie Zamojska Rodzina Katyńska, Wójta Gminy Zamość, Szkoły Podstawowej w Wysokiem uroczystości upamiętnienia Oficerów Wojska Polskiego, mieszkańców wsi Wysokie, Sitańca i Wolicy Sitanieckiej, zamordowanych przez NKWD ZSRR w 1940 roku w Katyniu i Charkowie oraz mieszkańców wsi Wysokie, którzy zginęli podczas II-ej wojny światowej.

13 GRUDNIA – udział w obchodach 37. rocznicy wprowadzenia stanu wojennego w Zamościu w programie: rekonstrukcja wydarzeń z 13 grudnia 1981roku, msza św. za Ojczyznę, NSZZ „Solidarność" i Internowanych pod przewodnictwem J.E ks. bp. Mariusza Leszczyńskiego, koncert pieśni religijno-patriotycznych.

78. ROCZNICA ZBRODNI KATYŃSKIEJ

Stowarzyszenie Zamojska Rodzina Katyńska wspólnie z Prezydentem Miasta Zamość oraz 3. Zamojskim Batalionem Zmechanizowanym zorganizowały obchody 78. rocznicy Zbrodni Katyńskiej w Zamościu, upamiętniającej zamordowanych przez NKWD ZSRR w 1940 roku Oficerów Wojska Polskiego, Żołnierzy Korpusu Ochrony Pogranicza, Żandarmerii Wojskowej, Funkcjonariuszy Policji Państwowej i Straży Więziennej, Urzędników Państwa Polskiego oraz Polskich Patriotów. W ramach uroczystości oprawę muzyczną

oraz występ zapewnił zespół Wokalny Funkcjonariuszy Zakładu Karnego w Zamościu w składzie: mjr Mirosław Romański, kpt. Damian Knap, por. Jarosław Małecki, por. Rafał Szymanek, mł. chor. Zenon Żybura, st. sierżant Sztabowy Andrzej Bartnik, st. sierżant Łukasz Gontarz, sierżant Przemysław Stępień, pt. Radosław Szewc pod kierownictwem kpt. Mirosława Radlińskiego. Obchodom

78. rocznicy towarzyszyło ponad dwadzieścia Pocztów Sztandarowych: Wojska Polskiego, Policji Państwowej Zakładu Karnego, Katolickiego Stowarzyszenia Kolejarzy, Państwowej Straży Pożarnej, Szpitala Wojewódzkiego im. Jana Pawła II, NSZZ „Solidarność" Oddział Zamość, Organizacji Międzyzakładowej NSZZ „Solidarność" Pracowników Oświaty, Bursy Międzyszkolnej Nr. 2, Związku Harcerstwa Polskiego Hufiec Zamość im. Dzieci Zamojszczyzny, Zamojskiej Rodziny Katyńskiej, Gminy i Starostwa Powiatowego Zamość, Liceum Ogólnokształcącego Centrum Szkół Mundurowych im. Powstania Zamojskiego, II Liceum Ogólnokształcące im. Marii Konopnickiej, I LO w Zamościu, Szkoły Podstawowej Nr 10 z Oddziałami Integracyjnymi, Szkoły Podstawowej Nr 6 im. Szymona Szymonowica, Szkoły Podstawowej Nr 8 im. Orląt Lwowskich i Gimnazjum nr 5 im. Sybiraków, Szkoły Podstawowej Nr 4, 7, 9 oraz Zespołu Szkół Ponad gimnazjalnych Nr 1. Następnie w kościele św. Katarzyny w Zamościu została odprawiona Msza Święta w intencji ofiar Zbrodni Katyńskiej pod przewodnictwem ks. Miłosława Żura wspólnie z ks. prałatem Zdzi-

sławem Ciżmińskim – kapelanem ZRK. Druga część uroczystości odbyła się pod Pomnikiem – Krzyżem Katyńskim w asyście kompanii Wojska Polskiego i Służb Mundurowych, Sztandarów szkół, organizacji patriotycznych, samorządów, urzędu marszałkowskiego, parlamentarzystów, stowarzyszeń, kapłanów, mediów i mieszkańców Zamościa. Obchody 78. rocznicy Zbrodni Katyńskiej rozpoczęto ceremoniałem wojskowym, złożeniem meldunku Dowódcy Garnizonu Zamość, podniesieniem Flagi Państwowej RP na maszt przy odegraniu Hymnu Państwowego przez Nieetatową Orkiestrę Wojskową Stowarzyszenia „Jesteśmy z Tobą – Bądź z nami" w Zamościu kierowaną przez kapelmistrza mjr. Bogdana Pałczyńskiego. Zebrani wspólnie odśpiewali hymn. Meldunek – apel pomordowanych, salwa honorowa, złożenie wieńców, zapalenie zniczy, na zakończenie odegranie melodii „Śpij kolego..."

Opracował: **Marek Splewiński**

Od ponad 26 lat przypominamy mieszkańcom Zamościa i Zamojszczyzny o największej i niewyobrażalnej w swoim okrucieństwie zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu. Oto minęła 78. rocznica zbrodni katyńskiej. Katyń! to słowo samym swoim brzmieniem budzi u wielu trudny do opisania lęk. Wiele lat nie wolno było go wymawiać, potem wielu wolało go nie usłyszeć. Ta tragiczna historia ma początek 23 sierpnia 1939 r. gdy hitlerowskie dywizje pancerne i eskadry Luftwaffe szykowały się do ataku na Polskę, został podpisany w Moskwie przez rządy III Rzeszy i ZSRR traktat o nieagresji wraz z dołączonym do niego tajnym protokołem. De facto był to układ o sojuszniczej współpracy ustalający granice stref interesów obydwu tych państw i zapewniający Niemcom pomoc Armii Czerwonej podczas napaści na nasz kraj. Pierwszego września 1939 r. armie niemieckie uderzyły na Polskę z zachodu, północy i południa, a 17 września od wschodu – Rosja. Los polskich dywizji broniących się zażarcie w oczekiwaniu na przyrzeczoną pomoc sojuszniczej Francji i Wielkiej Brytanii został przesądzony. Zostaliśmy zdradzeni. Wrześniowa agresja 1939 r. zakończyła się czwartym rozbiorem Polski. Na terenach zajętych przez Rosję rozpoczął się okres aresztowania polskich jeńców. W wielu przypadkach mordowano ich w chwili aresztowania. Ponad ćwierć miliona wziętych do niewoli jeńców wojennych wywieziono do łagrów lub zamordowano. Przyjmuje się, że ponad 1,5 mln. obywateli polskich wywieziono na Sybir z terenów Polski Wschodniej. W obozach rozlokowanych w głębi Związku Radzieckiego znalazło się ponad 240 tys. żołnierzy i policjantów. Tragiczny los spotkał jeńców Kozielska, Starobielska, Ostaszkowa, Bykowni i innych miejsc zbrodni. 17 września na terenach zajętych przez Rosję, oprócz policji miejscowej znajdowali się policjanci przybyli z zachodnich i centralnych województw Polski. Na terenach województw wołyńskiego, tarnopolskiego i stanisławowskiego byli nękani przez dywersyjne bojówki ukraińskie, które uderzały z zasadzki na wycofujące się wojsko i policję. We wrześniu 1939 r. aresztowano na Kresach Wschodnich ponad 7,5 tys. policjantów, którzy potem znaleźli się w obozie Ostaszkowskim. Przedwrześniowa Policja Państwowa Drugiej Rzeczypospolitej to wielcy patrioci. W jej szeregach służyło wielu byłych powstańców śląskich i wielkopolskich, legionistów, żołnierzy armii generała Hallera i generała Dowbor-Muśnickiego, uczestników wojny pol-

sko-bolszewickiej w 1920 roku. W okresie od września 1939 r. do marca 1940 r. wszystkich polskich jeńców wojennych przetrzymywano w obozach rozdzielczych: griazowieckim, juchnowskim i wielu innych skąd wyizolowano tych, którzy nie rokowali nadziei na współpracę. Zostali ulokowani w obozach specjalnych NKWD ZSRR: kozielskim w obwodzie smoleńskim, ostaszkowskim w obwodzie twerskim, starobielskim – obwód łużański. Obozy kozielski i starobielski były w głównej mierze obozami oficerskimi natomiast ostaszkowski – o obostrzonym reżimie został przeznaczony dla wszystkich stopni Policji Państwowej, Straży Granicznej, Służby Więziennej, żołnierzy Korpusu Ochrony Pogranicza, Żandarmerii Wojskowej, pracowników Oddziału Sztabu Głównego WP oraz pracowników Sądownictwa. Wszystkie obozy zostały założone w dawnych pomieszczeniach klasztornych, inne w siedzibach NKWD. W obozach specjalnych przetrzymywano ponad 25 tys. jeńców, zawodowych wojskowych, a wśród nich 12 generałów i 1 admirał, wielu absolwentów Wyższej Szkoły Wojennej. Aresztowano kadrę dowódczą oficerów służby stałej i rezerwy wystarczającą dla obsady 16 dywizji. Ośmiu posłów do Sejmu i Senatu II RP, 42 wojskowych duchownych różnych wyznań w tym 35 księży katolickich, co najmniej 730 nauczycieli akademickich, gimnazjalnych i szkół powszechnych, co najmniej 630 inżynierów, 920 lekarzy, farmaceutów i weterynarzy ponad 420 prawników, a także artystów, pisarzy, polityków, ponad 720 leśników, przemysłowców, bankowców, ziemian, dyplomatów, przedstawicieli administracji państwowej od wójta do wojewody, instruktorów harcerskich, znanych sportowców. Decyzje o wymordowaniu polskich jeńców wojennych powzięto już 5 marca 1940 r. na szczeblu najwyższych władz ZSRR. Jeńców powiadomiono, że zostaną przewiezieni do innych obozów, puszczono również w obieg pogłoskę, że będą przekazani Niemcom. Prawda okazała się przerażająca. Jeńców z obozu w Kozielsku przewożono pociągiem do stacji Gniezdowo w okolicach Smoleńska i stamtąd samochodami z zamalowanymi na czarno szybami do lasu w okolicy wsi Katyń, gdzie sprawdzano tożsamość, krępowano ręce odbierano osobiste rzeczy i prowadzono nad wykopany buldożerem dół i strzelano w tył głowy. Jeńców więzionych w Starobielsku przewożono koleją na charkowski Dworzec Południowy skąd transportowano specjalnymi autobusami do więzienia wewnętrznego przy siedzibie NKWD i w piwnicach pojedynczo rozstrzeliwano strzałem w tył głowy. Zamordowanych oficerów przewożono w pobliże osiedla Piatichatki i wrzucano bezładnie do wykopanych dołów śmierci przysypywano wapnem i zakopywano.

W obozie, w którym osadzono polskich policjantów zlokalizowanym w odległości 11 km od Ostaszkowa, na wysepce Stołbnyj na jeziorze Seligier panowały bardzo ciężkie warunki. Wśród jeńców tego obozu bardziej niż w Koziel-

sku i Starobielsku panował nastrój przygnębienia, mieli świadomość, że mogą zostać zesłani na katorgę na Syberię lub zamknięci w więzieniu. Jeńców transportowano do siedziby NKWD w Kalinie (obecnie Twer). W pomieszczeniu piwnicznym sprawdzano tożsamość, po czym wiązano ręce i przeprowadzano do specjalnie wytłumionej celi, gdzie nocą strzelano jeńcom w tył głowy z pistoletów niemieckich typu Walther dostarczanych z Moskwy. By zagłuszyć huk wystrzałów całą noc pracowały wentylatory. Zwłoki wynoszono na zewnątrz i wywożono samochodami do odległej o około 30 km. miejscowości Miednoje, gdzie w lesie zasypywano w dołach śmierci.

Wiosną 1942 r. polscy przymusowi robotnicy z załogi pociągu naprawczego Banzug 2005 – Munchen poinformowani zostali przez lokalną ludność polską z okolic Smoleńska, że odnaleźli na uroczysku Kozie Góry w Lesie Katyńskim doły wypełnione zwłokami polskich oficerów. Na początku roku 1943 r. Niemcy rozpoczęli prace ekshumacyjne, do których zaproszono Międzynarodową Komisję Lekarską, której członkowie pochodzili z różnych państw m.in. Danii, Finlandii, Włoch, Szwajcarii i Polski. Stwierdzono, że we wszystkich przypadkach zgon nastąpił w wyniku oddania strzału pistoletowego z bezpośredniej odległości w tył głowy. Niemcy ujawnili światowej opinii fakt zbrodni rosyjskiej na polskich jeńcach w celach politycznych. Niemieckie gazety i radio Generalnej Guberni powiadomiły o zbrodni rosyjskiej Polaków.

We wrześniu 1943 r. okolice Smoleńska zajęły oddziały Armii Czerwonej. Władze ZSRR powołały swoją Komisję Specjalną akademika Nikołaja Burdenki w celu przerzucenia winy za zbrodnię na Niemców.

O bezwzględności władz ZSRR niech świadczy informacja z teczki specjalnej, która w formie zamkniętej koperty przechowywana była w najbardziej tajnym 6 sektorze archiwum Biura Politycznego KC KPZR, wraz z pismem Berii do Stalina i publikowanym wyciągu z protokołu nr 13, pkt.144 (poz.217) uchwała z 5 marca 1940 r o następującej treści:

Polecić NKWD ZSRR:

1. sprawy znajdujących się w obozach dla jeńców wojennych 14700 osób, byłych polskich oficerów, urzędników, obszarników, policjantów, agentów wywiadu, żandarmów, osadników i służby więziennej,
2. jak też sprawy aresztowanych i znajdujących się w więzieniach w zachodnich obwodach Ukrainy i Białorusi 11000 osób członków różnorakich organizacji, byłych obszarników, fabrykantów, byłych polskich oficerów, urzędników i uciekinierów – rozpatrzyć w trybie specjalnym z zastosowaniem wobec nich najwyższego wymiaru kary – rozstrzelanie

Sprawy rozpatrzyć bez wzywania aresztowanych i bez przedstawienia zarzutów, decyzji o zakończeniu śledztwa i aktu oskarżenia.

To jest tylko niewielka część dziejów zbrodni i tragedii Polaków na Wschodzie w latach drugiej wojny światowej, której symbolem stał się Katyń.

Pamięć o Zbrodni Katyńskiej nie zanika i trwa nadal, mimo wieloletnich usiłowań ukrycia prawdy, zastraszania i zbycia milczeniem tej tragedii. Po długim okresie zacierania śladów możemy dzisiaj mówić o niej głośno i wprost, patrząc światu w oczy, możemy przedstawiać fakty i publikować dowody. Kłamstwa zostały obnażone, ofiary zaś doczekały się godnego pochówku i modlitwy nad grobami. Nasze coroczne spotkania i ich organizowanie jest przesłaniem, z którym powinniśmy stąd wyjść i przekazywać je innym ludziom. Obowiązek jasnego przekazu jest naszą powinnością wobec przyszłych pokoleń i tych wszystkich, którzy nie mają czasu czy możliwości, aby w taką rocznicę zatrzymać się w codziennym pędzie i poświęcić chwilę na refleksję nad zbrodnią Katyńską, na zastanowienie się nad tym, co tak naprawdę wtedy się wydarzyło i skłonienie głowy przed rodzinami ofiar katyńskich.

Przez całe lata Ci ludzie przeżywali chwile upokorzenia, poniewierki i depresje. Ten czas na szczęście się skończył. Przekaz o niezłomnej postawie nielicznych powinien być wskazówką i wzorem dla wszystkich Polaków. Trzeba to zawsze jasno i głośno powtarzać.

Zamość, 2018.04.15

17 marca 2018 roku odbyło się sprawozdawczo-wyborcze Zebranie Członków ZRK, na którym zatwierdzono sprawozdanie z działalności Zarządu i sprawozdanie finansowe za 2017 rok. Udzielono absolutorium zarządowi. W dalszej części Zebrania dokonano zgodnie z obowiązującymi procedurami wyboru władz Stowarzyszenia – Zarządu i Komisji Rewizyjnej.

W związku z nagłą śmiercią nowego członka zarządu kol. Gaudnik Wojciecha, który zmarł w dniu 4 maja 2018 roku na wniosek Zarządu zwołano Nadzwyczajne Walne Zgromadzenie Członków w celu dokonania wyborów uzupełniających. Zebranie odbyło się 2 czerwca 2018 roku w siedzibie Stowarzyszenia w Zamościu. Do Zarządu wybrano Padjas Zbigniewa. Zarząd ukonstytuował się i funkcję skarbnika powierzył Grzegorzowi Bolesławowi Wnuk z jednoczesnym zachowaniem przez niego funkcji wiceprezesa Stowarzyszenia ZRK.

ZARZĄD:

Splewiński Marek	–	prezes
Bełz Mieczysława	–	wiceprezes
Wnuk Grzegorz Bolesław	–	skarbnik
Słupecki Jerzy Wacław	–	sekretarz
Padjas Zbigniew	–	członek

KOMISJA REWIZYJNA:

Krajewski Krzysztof Władysław	–	przewodniczący
Starczuk Kazimierz	–	członek
Smyrski Ryszard	–	członek

Zamojska Rodzina Katyńska w ramach swojej działalności uczestniczyła w Kongresie Organizacji Pozarządowych przy Wojewodzie Lubelskim, który odbył się 18 kwietnia 2018 roku w Zamościu. W trakcie Kongresu oprócz prezentacji i dyskusji odbyły się równolegle Targi NGO pod hasłem „Cudze chwalicie, swego nie znacie". W trakcie Kongresu nagrodzono organizacje, które przez swoje działania aktywizują i integrują środowisko lokalne, kształtują zasady współżycia społecznego. W roku jubileuszu stulecia odzyskania przez Polskę niepodległości Wojewoda Lubelski Przemysław Czarnek przyznał Dyplom Uznania z Medalem dla Stowarzyszenia Zamojska Rodzina Katyńska będący wyróżnieniem w Konkursie pn. „Organizacje Pozarządowe Roku 2017", za działalność na rzecz społeczności lokalnej, przyczyniania się do rozwoju województwa lubelskiego oraz umacnianie dobrego wizerunku organizacji pozarządowych.

DYPLOM UZNANIA

dla

Stowarzyszenia Zamojska Rodzina Katyńska

wyróżnionego w Konkursie pn. Organizacja Pozarządowa Roku 2017

za

działalność na rzecz społeczności lokalnej,
przyczynianie się do rozwoju województwa lubelskiego
oraz do poprawy jakości życia mieszkańców,
a także za upowszechnianie dobrych praktyk
oraz umacnianie dobrego wizerunku organizacji pozarządowych.

Wojewoda Lubelski
Przemysław Czarnek

W 100 rocznicę odzyskania przez Polskę niepodległości.
Lublin, kwiecień 2018 roku

WOJEWODA LUBELSKI

Opracował: **Marek Splewiński**

Marek Splewiński (ZRK Zamość)

WYJAZD do CHARKOWA, 9 czerwca 2018 roku

Od Prezes Zarządu Federacji Rodzin Katyńskich Izabelli Sariusz-Skąpskiej otrzymaliśmy informację, że Rodziny Katyńskie zostały zaproszone na jednodniowy wyjazd do Charkowa z udziałem Wicepremiera Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego prof. Piotra Glińskiego.

Stanisław Dziekoński

Pierwszeństwo mieli członkowie rodzin osób, które zostały zamordowane i spoczywają w Charkowie. Poprzednio nasi członkowie byli tam w 2010 roku. Na wyjazd z ZRK zostałem zgłoszony jako kuzyn kapitana piechoty rezerwy Stanisława Dziekońskiego, który był moim wujkiem ze strony Mamy. Na tym cmentarzu spoczywają też porucznik kawalerii rezerwy Leszek Andrzej Jordan i porucznik kawalerii rezerwy Kazimierz Aleksander Bogusław Paweł Karczewski, obaj byli kuzynami żony brata mojej Mamy. Biorąc udział w tym wyjeździe wypełniłem testament mojej Mamy.

Potwierdzenie mojego udziału w wyjeździe 60-cio osobowej grupy przedstawicieli Rodzin Katyńskich otrzymałem 25 maja 2018 r.

9 czerwca 2018 r. o godz. 6.00 cała grupa zebrała się w holu głównym lotniska im. F. Chopina i na pokładzie samolotu Embraer 195 wylecieliśmy do Charkowa z Wojskowego Portu Lotniczego Warszawa-Okęcie. Przylot i odprawa paszportowa na lotnisku w Charkowie godz. 10.50 czasu ukraińskiego.

Przed rozpoczęciem uroczystości delegacja rządowa wraz z Prezes Federacji Rodzin Katyńskich złożyły wieńce pod tablicą upamiętniającą zamordowanych Polskich oficerów

Wojska Polskiego wiosną 1940 roku umieszczoną w byłej siedzibie budynku NKWD, w którym mordowano Polaków strzałem w tył głowy.

Główne uroczystości odbyły się na Polskim Cmentarzu Wojennym gdzie dotarliśmy autokarami. Teren cmentarza ma kształt nieregularnego czworoboku. Główne elementy to: 75 masowych grobów z krzyżami żeliwnymi katolickimi i prawosławnymi, „czarna droga" (groby i droga wyłożone są kostką bazaltową), ściana ołtarzowa (pionowa płyta żeliwna z nazwiskami 3.820 zamordowanych oficerów Wojska Polskiego) krzyż, stół ołtarzowy, dzwon. Naprzeciw ściana ołtarzowa ukraińska (pionowa płyta żeliwna z nazwiskami zamordowanych obywateli różnych narodowości), krzyż prawosławny. Główna aleja łączy oba ołtarze i wyłożona jest po obu stronach tabliczkami epitafijnymi i wmurowanymi na cokołach: krzyżem Virtuti Militari i Krzyżem Kampanii Wrześniowej. Przy wejściu znajdują się obeliski z godłami Polski i Ukrainy, dalej po lewej stronie znaki czterech religii wyznawanych przez zamordowanych. Cmentarz otacza stalowe ogrodzenie (słupki z krzyżami), w nocy oświetlają go reflektory naziemne.

O godz. 12.30 rozpoczęły się uroczystości oficjalne w hołdzie zamordowanym. Odegrano hymn Polski i Ukrainy. Przemówienie wygłosili wicepremier Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego RP prof. Piotr Gliński, wicepremier Ukrainy Wiktor Nyszczenko i Pani Prezes Federacji Rodzin Katyńskich Izabella Sariusz-Skąpska. Odczytano list Ministra Obrony Narodowej Mariusza Błaszczaka. Następnie złożono wieńce na polskiej i ukraińskiej części cmentarza. Nagle ktoś rozkołysał dzwon, jego donośny ton rozległ się po cmentarzu. Bijące serce dzwonu wzruszyło mnie wyciskając łzy. Dźwięki wydobywające się z podziemnej niszy były jak głosy powitania przez naszych bohaterów. Staliśmy wszyscy wsłuchując się w głos bijącego dzwonu z wielkim wzruszeniem i zrozumieniem jego przekazu. Federację reprezentował sztandar Stowarzyszenia Rodzina Katyńska w Warszawie, a w poczcie sztandarowym byli: Zofia Czarnecka, Marek Krystyniak i Marek Splewiński.

Następnie rozpoczęła się Msza Święta, której przewodniczył biskup polowy Wojska Polskiego Generał Brygady Józef Guzdek, miejscowy biskup rzymsko-katolicki Jan Sobiło, przedstawiciele duchowieństwa prawosławnego (nie byli wymienieni z nazwiska i urzędu) i ks. Marcin Janocha.

Aktywnie uczestniczyliśmy w uroczystej eucharystii. W ramach Liturgii Słowa Marek Splewiński z ZRK Zamość odczytał fragment Starego Testamentu, a modlitwę wiernych Agnieszka Markiewicz-Cybulska z RK Białystok. Modlitwy ekumeniczne duchownych innych religii odprawiali: ks. ppłk Sławomir Fonfara – Ewangielicki Ordynariat Polowy, ks. mjr Mirosław Kuczyński – Prawosławny Ordynariat Polowy, Mirzogolib Radzhabalier – imam Muzułmańskiej Gminy Wyznaniowej w Białymstoku.

Po Mszy kompania reprezentacyjna Wojska Polskiego oddała salwę honorową oraz odegrano na trąbce utwór „Śpij kolego".

Po części oficjalnej przyszedł czas na indywidualne refleksje. Osobiście głęboko przeżywałem te chwile, a myślami byłem przy tych, którzy spoczęli na tym cmentarzu. Modląc się nad symbolicznym grobem wujka wypełniłem testament mojej Mamy. Dopiero to bezpośrednie doświadczenie uświadomiło mi, jaką wielką tragedią były zdarzenia z tamtych lat. Byłem wzruszony, że mogłem osobiście zapalić znicze i w zadumie pożegnać się z naszymi bohaterami. Moja Mama zawsze powtarzała, że bardzo ważnym jest, aby nie zapominać o tej zbrodni i że to na nas i następnych młodych członkach Rodzin Katyńskich spoczywa odpowiedzialność za pielęgnowanie pamięci o tym, co stało się wiosną w 1940 roku.

W godzinach popołudniowych spożyliśmy wspólny obiad. W przerwie trwały rozmowy z członkami FRK i innymi uczestnikami wyjazdu, wymiana wspomnień, adresów i wspólne zdjęcia.

Po obiedzie przejazd na lotnisko w Charkowie, odprawa paszportowo-celna, zajęcie miejsca w samolocie i po ponad godzinnym locie o godz.19.40 wylądowaliśmy szczęśliwie na Wojskowym Lotnisku Warszawa-Okęcie.

PODZWONNE DLA PRZYJACIELA

4 maja 2018 roku zmarł Wojciech Andrzej Gaudnik, nowo wybrany skarbnik Zamojskiej Rodziny Katyńskiej. Zmarł mój przyjaciel od czasów młodzieńczych. Wojtek urodził się we Lwowie 14 września 1944 roku. Rosyjskie NKWD szukało jego ojca, właściciela sklepów żelaznych, aby go wysłać na śmierć do umownego Katynia. Zaproponowano matce Wojtka albo wyjazd do Generalnej Guberni, albo sowieckie obywatelstwo. Wybrała to pierwsze. Miała pół godziny na spakowanie i ewakuację. Nasze rodziny znały się już przed wojną. Dziadek Tadeusz był radnym miasta Zamościa. Pradziadek był CK urzędnikiem w zaborze austriackim i pieczętował się herbem Wolfgang. Wojtek był moim najwierniejszym przyjacielem, jeśli można tak powiedzieć. I ostatnim! Chodziliśmy razem do Liceum Ogólnokształcącego w Zamościu i razem spędzaliśmy wakacje.

Wojtek był człowiekiem niepokornym. Miał ustalone poglądy na życie, które go nie rozpieszczało. Był wielkim indywidualistą, myśliwym, wędkarzem, znawcą broni białej i jej wykonawcą. Przewędrował wiele rzek i jezior w samotnych wyprawach, w niektórych polowaniach brałem udział z lubiącą mnie foksterierką Kropką. Był strzelcem z broni czarnoprochowej. Wielokrotnie towarzyszyłem mu w tych strzelaniach. Wojtek interesował się lokalną polityką. Należał do NSZZ Solidarność w latach 80-tych ubiegłego wieku, należał do wielu związków strzeleckich, wędkarskich, był mężem zaufania w wyborach samorządowych. W Zamojskiej Rodzinie Katyńskiej pojawił się już w roku 1995 bo okazało się że jego kuzyn, Zbigniew Gaudnik urodzony w 1909 roku we Lwowie, aspirant i pracownik służby więziennej został odaleziony w Miednoje.

Oto fotografia z tamtych lat. Od lewej: Wojtek Gaudnik, autor, Marek Grechuta, Wojtek Wiszniowski

Z Wojtkiem jeździliśmy od wielu lat do Lwowa każdego 11 listopada, aby wziąć udział we mszy św. w Katedrze Lwowskiej w rocznicę odzyskania niepodległości i złożyć wieniec na Cmentarzu Orląt w imieniu Zamojskiej Rodziny Katyńskiej. Wojtek posiadał typowy bałak lwowski i starzy lwowianie rozpoznawali go jak swego. Śpiewał lwowskie piosenki. Jak było wolno chodził ze mną na wyprawy z wykrywaczem metalu. Niedawno uregulował swoje sprawy doczesne. Jakby przeczuwał! Wojtek! Jakże mnie Ciebie brakuje!

Jerzy Wacław Słupecki

Prawda o zbrodni katyńskiej powoli i z trudem toruje sobie drogę do świadomości historycznej narodu polskiego. Obecnie jest upamiętniania w różny sposób w wielu miejscach w kraju i poza jego granicami. Należy mówić jak najwięcej o zbrodni katyńskiej, aby raz na zawsze zatarło się kłamstwo rozpowszechniane przez dziesięciolecia. Przy okazji obchodów rocznic za granicą Katyń utorował drogę do prawdy i upamiętnień w postaci pomników i pamiątkowych płyt.

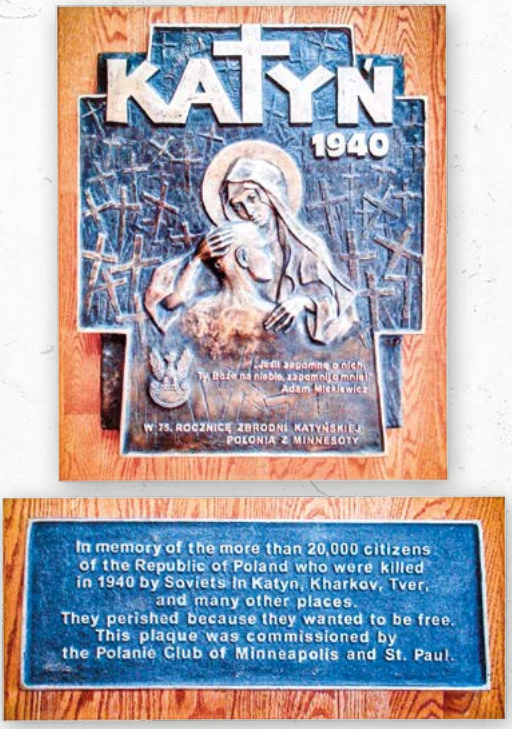

Członek Zamojskiej Rodziny Katyńskiej, wnuk przodownika policji Karola Smyrskiego wraz z 5-osobową grupą społeczności polonijnej skupionej przy kościele św. Krzyża w Minneapolis USA postawili sobie za cel upamiętnienie 75. rocznicy Zbrodni Katyńskiej ufundowaniem tablicy poświęconej pamięci pomordowanych Polaków w Katyniu. Grupę reprezentowała Ewa Banasikowska, Anna Franzen, Hanna Stankiewicz oraz Marta i Henryk Świcowie. Dobrowolne datki Klubu Polonia utworzyły fundusz na zakup w Polsce pamiątkowej płyty odlanej z brązu. Projekt płyty katyńskiej pochodzi z pracowni artysty Piotra Prusa z Lublina „Moja Marka", który został zaakceptowany w drodze konkursu ofert. Tablica katyńska wyróżnia się pięknem symboliki i wyrazistym przekazem, zawarta jest w planie krzyża wyrażającym cierpienia naszych bohaterów. Małe krzyże w tle symbolizują indywidualne postacie ofiar zbrodni. Na środku pamiątkowej płyty widoczna jest głowa jeńca ze śladem po kuli w potylicy, co było spo-

sobem wykonania egzekucji. Zarys twarzy jako symbol jest bezimienny. Anonimowość człowieka podkreśla ogrom masowego mordu – ludobójstwa. Kontury głowy, jej surowość symbolizuje straszliwą zbrodnię, która ukazuje bezwzględność oprawców, a równocześnie delikatność i matczyną troskę Matki Bożej, która przytula niewinną ofiarę. W dolnym lewym planie widnieje orzełek z czapki żołnierza. Zwieńczeniem pięknego przekazu jest cytat z Dziadów cz. 3 w języku polskim „Jeśli ja o nich zapomnę, Ty Boże na niebie zapomnij o mnie" Adama Mickiewicza oraz napis „W 75. rocznicę Zbrodni Katyńskiej Polonia z Minnesoty". Dodatkowo wykonano prostokątną tablicę informacyjną z napisem po angielsku „pamięci ponad 20 tysięcy obywateli Rzeczypospolitej Polskiej zamordowanych przez Sowietów w Katyniu, Charkowie, Twerze i wielu innych miejscach. Zginęli, bo pragnęli wolności". Uroczyste poświęcenie tablicy odbyło się w kościele św. Krzyża w USA Minnesota dnia 8 listopada 2015 roku. W ceremonii udział wzięli ks. Glen Jenson proboszcz parafii oraz ks. Stanisław Michałek z Towarzystwa Chrystusowego. Przed mszą dr Henryk Świca odczytał okolicznościowy list Kierownika Muzeum Katyńskiego w Warszawie dr. Sławomira Frątczaka, Ewa Banasikowska oczytała list Dyrektora Biura Edukacji Publicznej IPN dr. Andrzeja Zawistowskiego. Pani Deborah McPherson prezydent Klubu Polanie podsumowała wieloletnią działalność organizacji. Uroczystość zakończył ks. Glen Jenson przekazując pozdrowienia zebranym i podkreślił wielkie znaczenie kultywowania wspólnych tradycji i kultury.

W niespełna rok po uroczystości poświęcenia tablicy pamiątkowej na zaproszenie Henryka Świcy wizytę w USA złożył członek Zamojskiej Rodziny Katyńskiej Ryszard Smyrski z małżonką. W programie wyjazdu było zwiedzanie miejsc historycznych, miast oraz parków narodowych USA. Ryszard Smyrski złożył biało-czerwone wiązanki kwiatów pod tablicą upamiętniającą ofiary Zbrodni Katyńskiej oraz pod Dębem Katyńskim i zapalił znicze. Posadzenie Dębu Pamięci poświęcone było pamięci przodownika PP Władysława Rybaka. Było to pierwsze materialne upamiętnienie w Ameryce Płn. Dąb posadzono w 2012 roku na dziedzińcu kościoła św. Krzyża. Na zakończenie wizyty Ryszard Smyrski został zaproszony przez młodzież starszych klas Polskiej Szkoły Sobotniej imienia Adama Mickiewicz przy parafii Świętego Krzyża w Minneapolis gdzie przedstawił historię i działalność Zamojskiej Rodziny Katyńskiej. Omówił udział młodzieży szkolnej w Polsce w uroczystościach patriotycznych organizowanych przez ZRK w Zamościu. Opowiedział o swoim dziadku, przodowniku PP Karolu Smyrskim zamordowanym w Kalininie. Na zakończenie spotkania z młodzieżą wręczył nasze biuletyny oraz wykonano wspólne zdjęcia.

Opracował **Marek Splewiński** na podstawie kwartalnika
„Kurier of Minnesota Polski„ wydanego w USA

11 listopada 2011 roku w Zamościu została odsłonięta tablica pamiątkowa poświęcona Leopoldowi Skulskiemu, premierowi rządu Witosa II RP w latach 1919-1920. Leopold Skulski herbu Rogala urodził się w Zamościu w 1877 roku. Z wykształcenia był farmaceutą, ale jego zainteresowania były bardzo rozległe. Był inżynierem chemikiem, współzałożycielem Polskiego Radia, działaczem społecznym, gospodarczym i politycznym. Założył partię Narodowe Zjednoczenie Ludowe i zjednoczył z PSL „Piast", by wreszcie związać się z OZN. Skulski był właścicielem fabryk i aptek, członkiem władz wielu stowarzyszeń patriotycznych, zawodowych i sportowych. Przywrócenie pamięci o nim zawdzięczamy panu doktorowi Łukaszowi Kotowi, autorowi książki „Leopold Skulski – premier z Zamościa". Pan Łukasz Kot, Przewodniczący Katolickiego Stowarzyszenia „Civitas Christiana" w Zamościu był także inicjatorem ufundowania tablicy pamiątkowej umieszczonej na domu z Madonną. Do Komitetu Upamiętnienia Leopolda Skulskiego zostałem zaproszony jako przedstawiciel Zamojskiej Rodziny Katyńskiej. Nie bez powodu. W 1939 roku Leopold Skulski został aresztowany w Pińsku przez rosyjskie NKWD. Przewieziono go najpierw do Brześcia następnie do Mińska. Tam ślad po nim zaginął. Dziś niwelując niepoparte twardymi dowodami przypuszczenia, że ocalał, a nawet pracował dla Sowietów, możemy być pewni, że jest ofiarą zbrodni katyńskiej z tzw. Listy Białoruskiej i trzeba go szukać w Kuropatach.

Opracował sekretarz ZRK

Jerzy Słupecki

Bardzo ważnym obszarem materialnego upamiętniania Zbrodni Katyńskiej był i jest udział Zamojskiej Rodziny Katyńskiej w sadzeniu „Dębów Pamięci" w ramach ogólnopolskiej akcji „Katyń... ocalić od zapomnienia". Akcja ta ma służyć jako program edukacyjny skierowany głównie do dzieci i młodzieży, ale również do pedagogów, samorządów, instytucji, mediów i wszystkich tych, którym bliska jest prawda i mądrość płynąca z tej mrocznej historii.

6 PAŹDZIERNIKA 2009 roku w Specjalnym Ośrodku Szkolno Wychowawczym w Zamościu odbyła się uroczystość posadzenia pięciu dębów poświęconych Ofiarom Zbrodni Katyńskiej. Są to: ppor. art. rez. Jan Antoniewicz zamordowany w Charkowie, por. Mieczysław Matraszek zamordowany w Katyniu, przod. SW Kazimierz Dukarski zamordowany w Kuropatach, mjr Wilhelm Kiczak zamordowany w Katyniu, ppłk piech. Stanisław Brzeziński-Dunin zamordowany w Charkowie. Uczniowie posadzili pięć „wiecznych drzew", które mają im przypominać tragiczne losy Polaków z II Wojny Światowej, a na budynku Ośrodka została zawieszona tablica poświęcona w/w osobom. Od tego czasu postacie pięciu Bohaterów stały się nieodłączną częścią życia Ośrodka. Corocznie odbywają się uroczystości poświęcone temu okresowi historii, m.in. organizowane były przez nauczycieli Ośrodka konkursy plastyczne o zasięgu wojewódzkim i ogólnopolskim o tematyce katyńskiej przy współpracy IPN Warszawa. Dwukrotnie odbyły się lekcje historii poświęcone temu okresowi prowadzone przez

Barbara Szleszyńska sadzi Dąb Pamięci dziadka Kazimierza Dukarskiego

Kazimierz Kiczak sadzi Dąb Pamięci stryja mjr. Wilhelma Kiczaka

p. Marcina Kruszyńskiego – pracownika IPN Lublin. Uczniowie wraz z nauczycielami przygotowali także w oparciu o fragmenty Dziadów Katyńskich autorstwa Tadeusza Zwilnian Grabowskiego inscenizację o tym samym tytule. Powstał też montaż słowno-muzyczny z wykorzystaniem pamiętnika kpt. Gąsowskiego oraz ballad katyńskich. Uczniowie Ośrodka kontynuując wieloletnią współpracę z Zamojską Rodziną Katyńską włączają się w uroczystości organizowane na terenie Miasta Zamość przygotowując montaże słowno-muzyczne, aktywnie uczestnicząc we Mszach Św. w intencji ofiar Zbrodni Katyńskiej.

28 MAJA 2009-2012 r. w ramach Ogólnopolskiego Programu Edukacyjnego „Katyń... ocalić od zapomnienia" Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy im. J. Korczaka w Tomaszowie Lubelskim zorganizował uroczystości poświęcone pamięci przodownika PP Karola Smyrskiego zamordowanego w Twerze. Młodzież zgromadzona przy okolicznościowej tablicy posadziła „Dąb Pamięci" ppor. rez. Józefa Bernarda Święcińskiego zamordowanego w Katyniu.

28 MAJA 2009 r. w ramach projektu „Katyń... ocalić od zapomnienia" społeczność gminy, miasta wraz z uczniami i nauczycielami w Tomaszowie Lubelskim posadziła „Dęby Pamięci" oraz odsłonięto pamiątkowe tablice:

- Szkoła Podstawowa Nr 1 upamiętniła ppor. piech. rez. Eugeniusza Zdrojkowskiego zamordowanego w Twerze, ppor. rez. Mariana Preyera zamordowanego w Katyniu.
- Szkoła Podstawowa Nr 2 upamiętniła st. post. PP Leopolda Guzowskiego zamordowanego w Twerze
- Szkoła Podstawowa Nr 3 upamiętniła ppor. rez. Michała Łozę zamordowanego w Katyniu.
- Zespół Szkół Nr 1 upamiętnił prac. kontr. PP Macieja Momota zamordowanego w Twerze.
- Zespół Szkół Nr 2 upamiętnił st. post Władysława Tor zamordowanego w Twerze.
- Zespół Szkół Nr 3 upamiętnił kpt. Jana Wąsika zamordowanego w Katyniu.
- Zespół Szkół Nr 4 upamiętnił st. post. PP Mieczysława Kataszyńskiego zamordowanego w Katyniu.

W LATACH 2009-2010 miały miejsce uroczystości posadzenia „Dębów Pamięci w Pławnicach k/Chełma poświęcone plutonowemu Aleksandrowi Starczuk zamordowanemu w Kijowie, dąb w Tarnogórze poświęcono post. PP Antoniemu Niziołowi zamordowanemu w Twerze.

7 KWIETNIA 2009 r. w Radzyniu Podlaskim na cmentarzu komunalnym pod krzyżem Katyńskim, poświęconym w roku 2014 posadzono „Dąb Pamięci" honorujący pamięć porucznika WP Tadeusza Borkowskiego zamordowanego w Katyniu.

27 KWIETNIA 2009 r. w Zespole Szkół Publicznych w Moniatyczach k/ Hrubieszowa młodzież, nauczyciele i władze gminne w ramach programu „Katyń... ocalić od zapomnienia" zorganizowali uroczystość posadzenia „Dębu Pamięci" poświęconego mjr. piech. Jerzemu Dembowskiemu zamordowanemu w Charkowie.

13 KWIETNIA 2010 r. w Szkole Podstawowej w Wywłoczce k/Zwierzyńca uczniowie i nauczyciele posadzili „Dąb Pamięci" poświęcony st. przod. PP Janowi Witiuk zamordowanemu w Twerze.

13 KWIETNIA 2010 r. w Szkole Podstawowej w Zwierzyńcu uczniowie i nauczyciele w ramach programu edukacyjnego „Katyń... ocalić od zapomnienia" posadzili „Dąb Pamięci" poświęcony post. PP Franciszkowi Hawryluk zamordowanemu w Twerze.

17 WRZEŚNIA 2010 r. na terenie Jednostki Wojskowej 4055 w Hrubieszowie odbyła się uroczystość posadzenia czterech „Dębów Pamięci" poświęconych oficerom 2. Pułku Strzelców Konnych zamordowanych w Charkowie w roku 1940 przez Rosjan. Byli to rtm. kaw. Bohdan Dobrzański, ppor. kaw. Wiktor Lorenz, rtm. kaw. Roman Adam Sulimir, ppor. kaw. rez. Mieczysław Ludwik Szafrański. W wydarzeniu uczestniczyli uczniowie, pedagodzy, samorządowcy, policja, Wojsko Polskie, duchowieństwo, mieszkańcy Hrubieszowa.

Zasadzenie dębów pamięci
przy Bursie Międzyszkolnej w Zamościu

26 KWIETNIA 2012 r. w Bursie Międzyszkolnej Nr 2 w Zamościu odbyła się uroczystość patriotyczno-edukacyjna połączona z posadzeniem „Dębów Pamięci" w ramach projektu pt. „Katyń... ocalić od zapomnienia". Główny cel to pamięć o Bohaterach Mordu Katyńskiego: aspirancie Gaudnik Zbi-

gniewie zamordowanym w Twerze i kpt. obs. Tomaszu Gołębiowskim zamordowanym w Charkowie.

27 KWIETNIA 2012 r. w ramach projektu „Katyń... ocalić od zapomnienia" grono pedagogiczne i uczniowie Zespołu Szkół Publicznych w Majdanie Górnym zorganizowali uroczyste posadzenie „Dębu Pamięci." W podniosłej atmosferze scharakteryzowano postać ppor. rez. Tomasza Perczyńskiego zamordowanego w Katyniu.

Sadzenie Dębu Pamięci
ppor. rez. Tomasza Perczyńskiego

13 KWIETNIA 2016 r. społeczność Gminy Łabunie wezwała do zachowania Pamięci o Haniebnej Zbrodni i Męczeńskiej Śmierci w ramach projektu „Katyń... ocalić od zapomnienia". Przyjmując wystąpienia członków rodzin oraz Stowarzyszenia ZRK w Zamościu odsłonięto pamiątkowe tablice i posadzono „Dęby Pamięci". Uhonorowano pamięć st. post. PP Wincentego Rozkresa zamordowanego w Twerze, ppor. rez. Tadeusza Curyłło zamordowanego w Katyniu, Włodzimierza Łunio zmordowanego wiosną 1940 r. w Kuropatach. Wydarzeniu towarzyszyła wystawa fotograficzna oraz wydano okolicznościową kartę pocztową.

Opracował: **Marek Splewiński**
Prezes Zamojskiej Rodziny Katyńskiej

Sadzenie Dębu Pamięci
asp. Zbigniewa Gaudnika

„KATYŃ – OCALIĆ OD ZAPOMNIENIA" – pod takim hasłem 30 listopada w Szkole Podstawowej w Wysokiem przebiegała niezwykła uroczystość. Społeczność szkolna, przedstawiciele Rodzin Katyńskich, mieszkańcy Wysokiego i okolicznych miejscowości, władze Gminy Zamość z wójtem Ryszardem Gliwińskim na czele oraz przedstawiciele zaproszonych organizacji oddali cześć trzem oficerom wywodzącym się z naszej Małej Ojczyzny zamordowanym w Katyniu – Jakubowi Wnukowi z Wysokiego, Stanisławowi Waśko z Sitańca Wolicy oraz Tadeuszowi Szpryngerowi z Sitańca. Tego dnia uczczono także pamięć mieszkańców Wysokiego – ofiar II wojny światowej oraz żołnierzy, którzy w tamtym czasie zginęli w Wysokiem. Ich nazwiska widnieją na tablicach umieszczonych na murach szkoły.

Wszystkich zgromadzonych na sali gimnastycznej budynku szkoły powitał dyrektor Aleksander Sagan i przedstawił plan uroczystości. Następnie uczestniczono we Mszy świętej w intencji pomordowanych, której przewodniczył ks. Bolesław Zwolan, a homilię wygłosił ks. Adam Dworzycki. We Mszy św. uczestniczyły poczty sztandarowe OSP z okolicznych miejscowości. Szkolny Poczet Sztandarowy prezentował historyczny sztandar SP w Wysokiem z 1938 roku. Kolejnym punktem były okolicznościowe przemówienia. Prezes stowarzyszenia Zamojska Rodzina Katyńska Marek Splewiński – inicjator przedsięwzięcia – przedstawił zebranym krótki rys historyczny związany ze Zbrodnią Katyńską. Pan Włodzimierz Łój – jeden z najstarszych mieszkańców wsi – odczytał wiersz poświęcony ofiarom zbrodni stalinowskiej. Głos zabrał także Grzegorz Wnuk – bratanek zamordowanego w Katyniu Jakuba Wnuka i sąsiad szkoły w Wysokiem – który podkreślił konieczność milczenia przez dziesięciolecia o straszliwej Zbrodni Katyńskiej. Natomiast Ryszard Gliwiński wójt Gminy Zamość,

obok trzech wspominanych bohaterów, przypomniał także sylwetki mieszkańców Wysokiego – Edwarda Kasprzysiaka – dyrektora szkoły i Bolesława Wnuka – przedwojennego wójta, którzy zginęli podczas II wojny światowej, a ich nazwiska widnieją na pamiątkowej tablicy. Przedstawicielom rodzin zamordowanych w Katyniu zostały wręczone pamiątkowe certyfikaty i okolicznościowe publikacje.

Następnie głos zabrała młodzież szkolna, prezentując zgromadzonym bogaty pod względem treści montaż słowno-muzyczny, który wyraziście wybrzmiał na tle symbolicznej scenografii brzozowego lasu z samotnymi drewnianymi krzyżami. Młodzi ludzie pięknie recytowali utwory literackie poświęcone głównemu tematowi uroczystości oraz przedstawiali ważne fakty historyczne. Towarzyszyły temu wzruszające utwory muzyczne, m.in. w wykonaniu uczniów klasy II i III SP oraz uczennic klasy VIII. Niezwykle podniosłym momentem było przedstawienie sylwetek trzech lokalnych bohaterów – Jakuba Wnuka, Stanisława Waśko, Tadeusza Szpryngera. Przy dźwięku werbla dostojnie wnoszono portrety żołnierzy, a następnie uczennice odczytywały biogramy bohaterów, wzbogacone o wojenne losy innych członków ich rodzin. Zgromadzeni, stojąc i w wielkim skupieniu, wysłuchali tych niezwykłych historii. Młodzież oddała także cześć mieszkańcom Wysokiego zamordowanym przez Niemców podczas II wojny światowej oraz żołnierzom poległym na terenie wsi. Na zakończenie tej części uroczystości wspólnie odśpiewano piosenkę Krzysztofa Klenczona pt. „Biały krzyż". Postawa młodych artystów, ich zaangażowanie i przekazywane treści spotkały się z uznaniem przybyłych gości.

Następnie przyszedł czas na poświęcenie tablic umieszczonych na murach szkoły oraz ich odsłonięcie przez dyrektora szkoły i wójta Gminy Zamość. Przy dźwięku werbla delegacje złożyły wieńce, a mło-

dzież zapaliła znicze. W ten sposób uczczono pamięć ofiar hitleryzmu z Wysokiego. Potem uczestnicy uroczystości przeszli na miejsce posadzenia trzech „Dębów Pamięci", poświęconych bohaterom, którzy zginęli w Katyniu. Odsłonięto także pamiątkowy obelisk, złożono kwiaty i zapalono znicze. Były to chwile wzruszenia nie tylko dla członków rodzin, zaproszonych gości, ale i dla całej społeczności szkolnej. Po oficjalnej części zgromadzeni mieli okazję powspominać i porozmawiać o minionych wydarzeniach przy przekąskach przygotowanych przez KGW z Wysokiego i słodkim poczęstunku od pracowników SP w Wysokiem.

Bez wątpienia uroczystość w Szkole Podstawowej w Wysokiem była niezwykłą lekcją historii i hołdem złożonym lokalnym ofiarom II wojny światowej. Cześć i chwała bohaterom!

Zespół redakcyjny **Szkoły Podstawowej w Wysokiem**

Fragment wystąpienia z 30 listopada 2018 r. w Wysokiem podczas uroczystości upamiętniającej tych, których zamordowano strzałami w tył głowy.

Nasze dzisiejsze uroczystości są przesłaniem, z którym powinniśmy stąd wyjść i przekazywać je innym. Obowiązek jasnego przekazu jest naszą powinnością wobec przyszłych pokoleń, wspaniałej młodzieży kontynuującej tradycje narodowe naszych dziadków, ojców, rodzin. Przez całe lata rodziny, mieszkańcy Wysokiego i innych miejscowości przeżywali chwile upokorzenia poniewierki i zapomnienia. Ten czas na szczęście się skończył. Przekaz o niezłomnej postawie tych rodzin powinien być wskazówką i wzorem dla wszystkich Polaków. Trzeba to zawsze jasno i głośno powtarzać.

Dzisiaj w tak szczególnej uroczystości upamiętnienia okoliczności tragedii ofiar mieszkańców naszej małej Ojczyzny, przywołamy naszych bohaterów, którzy dla ukochanej Ojczyzny oddali swoje życie. Odsłonimy dzisiaj i poświęcimy tablicę pamiątkową, posadzimy i poświęcimy „Dęby Pamięci" upamiętniające oficerów WP zamordowanych w Katyniu i Charkowie ppor. rez. Tadeusza Szpryngera, ppor. obs. Stanisława Waśko oraz kpt. Jakuba Wnuka w roku 1940 r. przez Rosjan. Cześć ich pamięci!

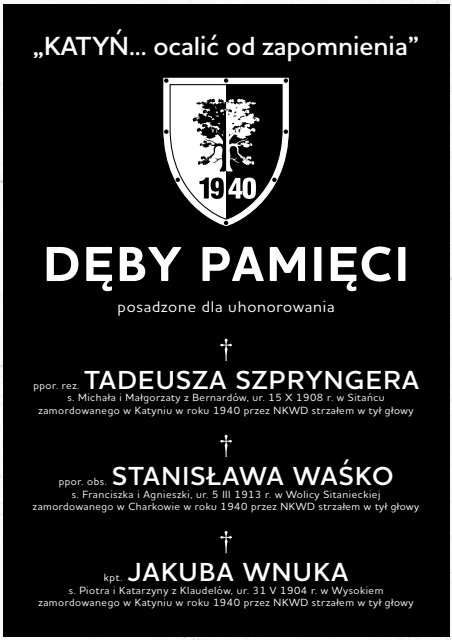

Wysokie, 30 listopad 2018 r.

Opracował **Marek Splewiński**

TADEUSZ SZPRYNGER, syn Michała i Małgorzaty z domu Bernardów, ur. 15 października 1908 r. w Sitańcu pow. Zamojski. W 1930 roku zdał maturę typu humanistycznego w Gimnazjum Męskim Spółki Cywilnej Szkoły Średniej w Lublinie, później ukończył Szkołę Główną Handlową, po której rozpoczął pracę urzędnika w Banku PKO w Warszawie. Od sierpnia 1930 do czerwca 1931 roku uczył się w Szkole Podchorążych Rezerwy Piechoty w Zambrowie. Awansowany, po jej ukończeniu do stopnia kaprala podchorążego rezerwy. Po odbyciu praktyki w 50 pułku piechoty w Kowlu, odszedł do rezerwy w stopniu plutonowego podchorążego rezerwy. Oceniający porucznik Franciszek Baran stwierdza jego bardzo duże poczucie dyscypliny, dużą sprawność fizyczną, świetną pamięć i bardzo duże zdolności samodzielnego rozwiązywania zagadnień, uzdolnień kierowniczych oraz wychowawczych. Bardzo duże poczucie honoru, godności i ambicji osobistej. Charakter ustalony, spokojny, opanowany, obowiązkowy, solidarny i koleżeński. Pisze oceniający porucznik Franciszek Baran „Nadaje się w czasie wojny na dowódcę plutonu pionierów." Opinia zaakceptowana została przez pułkownika Józefa Liwacza, dowódcę 50 pułku piechoty. Awans na podporucznika rezerwy ze starszeństwem otrzymał 1 stycznia 1933 roku. Przeniesiono go wówczas do 23 pułku piechoty we Włodzimierzu Wołyńskim. Będąc oficerem rezerwy, uczestniczył w ćwiczeniach w 23 pułku piechoty w latach 1934 i 1937. Szkolił się na dowódcę plutonu pionierów. W sierpniu 1939 r. podporucznik Tadeusz Szprynger zmobilizowany został do macierzystej jednostki we Włodzimierzu Wołyńskim i brał udział w działaniach wojennych. Dostał się do niewoli sowieckiej. Przebywał w obozie w Szepietówce, a później w łagrze w Kozielsku. Zamordowany w lesie katyńskim strzałem w tył głowy w kwietniu 1940 roku przez NKWD, żył tylko 32 lata.

Przy tym upamiętnieniu należy wspomnieć o braciach ppor. Tadeusza Szpryngera, Michale Szprynger, który wywieziony został po powstaniu warszawskim do obozu jenieckiego w Niemczech i tam zginął w 1944 roku. Drugi brat, Wiktor Szprynger zmobilizowany 5 sierpnia 1939 r. do Łucka, po zdradzieckiej napaści na Polskę od wschodu przez Rosjan 17 września, podobnie jak Tadeusz przebywał w niewoli sowieckiej. Udało mu się jednak uciec. Zmarł myśląc o braciach w Sitańcu w 1988 roku.

STANISŁAW WAŚKO, syn Franciszka i Agnieszki z domu Zielińskich, ur. 5 marca 1913 roku w Wolicy Sitanieckiej. Absolwent gimnazjum w Zamościu zdając maturę. Służył w Wojsku Polskim, absolwent Szkoły Lotniczej w Dęblinie. Pełnił służbę w 1 pułku lotniczym. W 1939 roku w dyonie szkolnym Bazy Lotniczej nr 1. We wrześniu 1939 r. dostał się do niewoli sowieckiej. Przebywał w obozie w Starobielsku. Zamordowany w piwnicy siedziby NKWD w Charkowie strzałem w tył głowy w kwietniu 1940 roku,

żył tylko 27 lat. Należy przypomnieć o patriotyzmie i oddaniu życia za Ojczyznę dwóch braci Stanisława Waśko, Adamie Waśko, który należał do Polskiej Organizacji Wojskowej podlegając komendantowi ZWZ Zygmuntowi Pomarańskiemu, który został zamordowany w lutym, a Adam Waśko w listopadzie 1941 roku w obozie śmierci Auschwitz-Birkenau (Oświęcim). Starszy brat Zygmunt Waśko jako rezerwista powołany do Wojska Polskiego wrzesień 1939 rok po paru miesiącach trafił do niewoli niemieckiej i przewieziony do stalagu koło Weimaru w marcu 1940 roku umiera. Przykłady godne przypominania o pięknej historii naszych najbliższych bohaterów i naszego dziedzictwa dla przyszłych pokoleń.

JAKUB WNUK, syn Piotra i Katarzyny z domu Klaudelów, ur. 31 maja 1904 roku w Wysokiem koło Zamościa. Absolwent gimnazjum w Zamościu które ukończył w 1925 roku, rozpoczął i ukończył studia na Wydziale Farmacji Uniwersytetu Warszawskiego uzyskując stopień naukowy Doktor Farmacji, obronił pracę doktorską pt. „Badanie w dziedzinie fluoro i rodno ketonów" (w 1937r.) Po studiach podjął służbę w Wojsku Polskim, gdzie 1 marca 1932 roku, otrzymał stopień podporucznika w korpusie oficerów sanitarnych, stopień kapitana uzyskał od 1 stycznia 1936 roku. Po odbyciu służby wojskowej osiadł w Warszawie, gdzie podjął pracę w Wojskowym Instytucie Przeciwgazowym. W 1932 roku ożenił się z Józefą Klukowską, z którą miał synów bliźniaków: Andrzeja i Bogdana. Po wybuchu wojny z Niemcami zmobilizowany wraz z innymi pracownikami Instytutu Przeciwgazowego dostał się do niewoli sowieckiej. Osadzony w łagrze w Kozielsku. Zamordowany w lesie Katyńskim strzałem w tył głowy w kwietniu 1940 roku przez NKWD, żył tylko 36 lat.

W 1943 roku jego szczątki zidentyfikowała pracująca w Katyniu na wniosek Niemiec Hitlerowskich Komisja Techniczna Czerwonego Krzyża, a jego imię i nazwisko znalazło się na tzw. liście Katyńskiej opublikowanej na łamach prasy gadzinowej w generalnej guberni. Z niej właśnie rodzina dowiedziała się o śmierci Jakuba Wnuka. Jego symboliczny grób znajduje się na cmentarzu w Sitańcu od 1968 roku.

Miesiąc po śmierci brata Jakuba Niemcy rozstrzelali jego starszego brata – posła na Sejm II RP Bolesława Wnuka ojca Grzegorza Wnuka.

Opracował **Marek Splewiński**

Zbrodnia katyńska kwiecień – maj 1940 r.

KALENDARIUM ZBRODNI KATYŃSKIEJ

23 sierpnia 1939 r. – podpisanie przez ministrów spraw zagranicznych ZSRR i Niemiec paktu o nieagresji oraz tajnego protokołu o rozbiorze Rzeczypospolitej, znanego jako pakt Ribbentrop-Mołotow,

1 września 1939 r. – agresja Niemiec hitlerowskich na Polskę,

17 września 1939 r. – zdradziecka napaść ZSRR na Polskę,

listopad 1939 r. – Polscy więźniowie wojenni trzymani w obozach w Kozielsku, Starobielsku i Ostaszkowie,

luty 1940 r. – masowa deportacja około 350 tysięcy Polaków na Syberię,

5 marca 1940 r. – podpisanie przez Stalina i pięciu członków najwyższych władz ZSRR dekretu nakazującego skrytobójczo zabić polskich jeńców wojennych pochodzących z terenów wschodniej Polski zajętej przez Rosjan 17 września 1939 roku,

3 kwietnia – 19 maja 1940 r. – dotychczas ustalono zamordowanie ponad 25 700 jeńców przez NKWD strzałem w tył głowy jeńców obozów w Kozielsku, Starobielsku, Ostaszkowie i innych więzień oraz zakopanie zwłok w bezimiennych dołach śmierci Katynia, Charkowa, Miednoje, Bykowni, Kuropatach koło Mińska i innych nieznanych jeszcze miejscach,

22 czerwca 1941 r. – napaść Niemiec hitlerowskich na ZSRR,

13 kwietnia 1943 r. – Niemcy odkryli w Katyniu doły śmierci wypełnione zwłokami tysięcy polskich oficerów, co potwierdziła Międzynarodowa Komisja Czerwonego Krzyża – zbrodnia została ujawniona światu,

24 stycznia 1944 r. – publikacja raportu komisji Burdenki, powołanej przez władze ZSRR, która przypisała dokonanie mordu na polskich oficerach Niemcom,

13-14 luty 1946 r. – proces zbrodniarzy hitlerowskich w Międzynarodowym Trybunale Wojskowym w Norymberdze, m.in. na wniosek ZSRR oskarżonych o mord w Katyniu. Trybunał nie uznał winy Niemców,

1951 r. – 1952 r. – komisja Kongresu USA ustala winę Związku Radzieckiego i NKWD,

13 kwietnia 1990 r. – oficjalny komunikat prezydenta ZSRR Michaiła Gorbaczowa o odpowiedzialności NKWD za mord polskich oficerów dokonany wiosną 1940 r. Przekazywanie Polsce części materiałów dotyczących zbrodni,

5 października 1992 r. – przekazanie Polsce niektórych tajnych sowieckich dokumentów,

Rok 2000 – zakończenie prac ekshumacyjnych i utworzenie cmentarzy w Katyniu, Charkowie, Miednoje i w 2012 r. w Bykowni,

30 listopada 2004 r. – otwarcie śledztwa IPN w sprawie zbrodni katyńskiej,

4 listopada 2007 r. – Sejm RP ustanawia dzień 13-go kwietnia Dniem Pamięci Ofiar Zbrodni Katyńskiej,

17 września 2012 r. – zakończenie prac archeologiczno-ekshumacyjnych, otwarto i poświęcono czwarty Polski Cmentarz Wojenny w Kijowie-Bykowni jako Nekropolia Narodowa

17 września 2015 r. – otwarcie nowej siedziby Muzeum Katyńskiego w Warszawie.

Z powodu braku około 5-7 tys. jeńców zaginionych po 1939 roku podjęto decyzję o odtworzeniu tzw. listy białoruskiej osób zamordowanych w Kuropatach oraz poszukiwaniu pozostałych ofiar rosyjskich zbrodni takich jak we Włodzimierzu Wołyńskim itp.

GUZIKI

„Tylko guziki nieugięte
przetrwały śmierć
świadkowie zbrodni
z głębin wychodzą
na powierzchnię
jedyny pomnik na ich grobie

są aby świadczyć Bóg policzy
i ulituje się nad nimi
lecz jak zmartwychwstać
mają ciałem
kiedy są lepką cząstką ziemi…

ZBIGNIEW HERBERT

Stowarzyszenie Zamojska Rodzina Katyńska w internecie:
www.zamosc.rodzinakatynska.pl

Zdjęcia: Jerzy Słupecki, Marek Splewiński, Tomasz Mazur
Przygotowanie strony internetowej: Marek Kowalski **DTP:** Tomasz Mazur

Wydawca: Drukarnia FastGraw Robert Ciesielski, Zamość, ul. Lwowska 40, www.fastgraw.pl

Wydano na zlecenie Stowarzyszenia Zamojska Rodzina Katyńska

ISBN: 978-83-65460-13-4

ZAMOŚĆ 2019

Organizację 79. rocznicy Zbrodni Katyńskiej wsparli:

Prezydent Miasta Zamość **Andrzej Wnuk**

Starosta Powiatu Zamojskiego **Stanisław Grześko**

Wójt Gminy Zamość **Ryszard Gliwiński**

Prezes Zarządu LHS w Zamościu **Zbigniew Tracichleb**

Obrót S.A. Dyrektor Generalny **Andrzej Olborski**

Prezes P. W. Budmat **Tadeusz Rozmus**